

Антон Павлович Чехов

Йонич

Глава 1

Когато в губерния град С. новопристигналите се оплакваха от скука и еднообразен живот, местните жители казваха, сякаш се оправдаваха, че, напротив, в С. е много хубаво, че в С. има библиотека, театър, клуб, стават балове, че, най-сетне, има умни, интересни, приятни семейства, с които може да се завърже познанство. И сочеха семейство Туркини като най-образовано и най-талантливо.

Това семейство живееше на главната улица до губернатора в собствена къща. Самият Туркин, Иван Петрович, пълен красив brunet с бакенбарди, уреждаше любителски спектакли с благотворителна цел, играеше ролите на стари генерали, като кашляше много смешно. Той знаеше доста анекдоти, шаради, поговорки, обичаше да се шегува и да пуска остротии и винаги с такъв израз, че не можеше да се разбере дали се шегува, или говори сериозно. Жена му, Вера Йосифовна, слабишка миловидна дама с *rinse-nez*, пишеше повести и романи и с охота ги четеше на глас пред гостите си. Дъщеря им, Екатерина Ивановна, младо момиче, свиреше на роял. С една дума, всеки член от семейството имаше някакъв свой талант. Туркини приемаха гости радушно и им показваха талантите си весело, със сърдечна простота. В голямата им каменна къща беше просторно и през лятото прохладно, половината от прозорците гледаха към старата сенчеста градина, дето през пролетта пееха славеи; когато къщи имаше гости, в кухнята тракаха ножове, навън миришеше на пържен лук и това винаги предвещаваше обилна и вкусна вечеря.

И на доктор Старцев, Дмитрий Йонич, който току-що беше назначен за земски лекар и се установи в Дялиж, на девет версти от С., също казваха, че като интелигентен човек той трябва да се запознае с Туркини. Веднъж през зимата на улицата го представиха на Иван Петрович; поговориха за времето, за театъра, за холерата, последва покана. През пролетта, на един празник – Възнесение, – след прегледа на болните Старцев се запъти към града, за да се поразсее малко, пък и да си купи туй-онуй. Вървеше пеша, без да бърза (още нямаше свои коне), и през цялото време си тананикаше:

От чашата житейска още сълзи не бях пил...¹

---

1. „От чашата житейска...“ – из стихотворението на А. А. Делвиг „Елегия“, превърнато в романс от М. Л. Яковлев.

В града похапна, поразходи се из градината, после някак от само себе си му дойде на ум за поканата на Иван Петрович и реши да отиде в Туркини, да види шо за хора са.

– Здравейте, моля – посрещна го Иван Петрович на стълбището. – Много, много ми е драго да видя такъв приятен гост. Да вървим, ще ви представя на моята благоверна. Аз му казвам, Верочка – продължи той, като представяше доктора на жена си, – казвам му, че няма никакво римско право да стои в болницата си, длъжен е да отдаде своето свободно време на обществото. Не е ли така, душичке?

– Седнете тук – говореше Вера Йосифовна, като настаняваше госта до себе си. – Вие можете да ме ухажвате. Моят мъж е ревнив, Отело, но ние ще се постареем да се държим така, че нищо да не забележи.

– Ах ти, пиленце, глезла... – промърмори нежно Иван Петрович и я целуна по челото. – Тъкмо навреме дойдохте – обърна се той към госта, – моята благоверна е написала едно големско романче и днес ще го чете на глас.

– Жанчик – рече Вера Йосифовна на мъжа си, – *dites que l'on nous donne du the*²!

Представиха на Старцев Екатерина Ивановна, осемнадесетгодишна девойка, която много приличаше на майка си, също такава слаба и миловидна. Изразът на лицето ѝ беше още детски и талията – тънка, нежна; и девствените, вече развити гърди, красиви, здрави, говореха за пролет, за истинска пролет. Сетне пиха чай със сладко, мед, бонбони и много вкусни бисквити, които се топяха в устата. С настъпването на вечерта малко по малко почнаха да се събират гостите и към всеки от тях Иван Петрович обръщаше своите смеещи се очи и казваше:

– Здравейте, моля.

После всички седяха в гостната с доста сериозни лица и Вера Йосифовна четеше своя роман. Тя започна така: „Студът се засилваше...“ Прозорците бяха широко отворени, чуваше се как в кухнята тракаха с ножовете и се носеше миризма на пържен лук... В меките дълбоки кресла беше уютно, светлините мигаха тъй ласкаво в полумрака на гостната; и сега, в тая лятна вечер, когато от улицата долитаха гласове и смях и лъхаше на люляк, трудно беше да се проумее как така се е засилвал студът и как залязващото слънце е осветявало със студените си лъчи снежната равнина и пътника, крачещ самотно по пътя; Вера Йосифовна четеше как младата красива графиня откривала в своето село училища,

---

2. Кажи да ни дадат чай (фр.).

болници, библиотеки и как обикнала странстващия художник – четеше за нещо, което никога не става в живота, и все пак да се слуша, беше приятно, удобно и в главата идваха все такива едни хубави, спокойни мисли – не ти се искаше да станеш.

– Нелошичко... – тихо продума Иван Петрович.

А един от гостите, заслушан и унесен с мислите си някъде много, много далеч, рече едва чуто:

– Да... наистина...

Мина час, втори. Наблизо в градската градина свиреше оркестър и пееше мъжки хор. Когато Вера Йосифовна затвори тетрадката си, пет минути мълчаха и слушаха „Лучинушка“³, която пееше хорът, и тази песен предаваше това, което нямаше в романа и което става в живота.

– Вие публикувате ли вашите произведения в списанията? – запита Старцев Вера Йосифовна.

– Не – отвърна тя, – никъде не публикувам. Напиша и ги скрия в шкафа си. За какво да публикувам? – поясни тя. – Ние си имаме средства.

И всички, кой знае защо, въздъгнаха.

– А сега, Котик, изсвири нещичко – каза Иван Петрович на дъщеря си.

Вдигнаха капака на рояла, разтвориха нотите, които лежаха вече готови. Екатерина Ивановна седна и с две ръце удари по клавишите; и сетне веднага пак удари с все сила, и пак, и пак; раменете и гърдите ѝ се тресяха, тя упорито удряше все на едно и също място и изглеждаше, че нямаше да спре, докато не набиеше клавишите вътре в рояла. Гостната се изпълни с гръм; гърмеше всичко: и подът, и таванът, и мебелите... Екатерина Ивановна свиреше труден пасаж, интересен именно със своята трудност, дълъг и еднообразен, и Старцев слушаше и си представяше как от висока планина се търкалят камъни, търкалят се и се търкалят, и му се искаше по-скоро да престанат да се търкалят, а в същото време Екатерина Ивановна, розова от напрежението, силна, енергична, с къдрица, паднала на челото, много му харесваше. След зимата, прекарана в Дялиж сред болните и селяците, да седи в гостната, да гледа това младо, изящно и вероятно чисто същество и да слуша тези шумни, досадни, но все пак културни звуци, беше така приятно, така ново...

– Е, Котик, днес ти свири като никога – каза Иван Петрович със сълзи на очите, когато дъщеря му свърши и стана. – „Да се убиеш, но

---

3. Руска народна песен.

по-хубаво няма да напишеш⁴⁴.

Всички я наобиколиха, поздравяваха я, учудваха се, уверяваха, че отдавна не са слушали такава музика, а тя слушаше мълчалива, леко усмихната и в цялата ѝ фигура беше изписано тържество.

– Прекрасно! Превъзходно!

– Прекрасно! – каза и Старцев, подавайки се на общото увлечение. – Къде сте учили музика? – попита той Екатерина Ивановна. – В консерваторията ли?

– Не, за консерваторията аз още се готвя, а досега учих тук, при мадам Завловская.

– Завършили сте курса на тукашната гимназия?

– О, не! – отговори вместо нея Вера Йосифовна. – Викахме учители въкъщи, в гимназията или института, съгласете се, можеше да има лоши влияния; докато расте, момичето трябва да се намира единствено под влияние на своята майка.

– Но все пак в консерваторията ще отида – каза Екатерина Ивановна.

– Не, Котик обича своята мама. Котик няма да огорчава татко и мама.

– Не, ще отида! Ще отида! – каза Екатерина Ивановна, като се шегуваше и капризничеше, и тупна с краче.

А след вечерята вече Иван Петрович показваше своите таланти. Смеейки се само с очи, той разправяше анекдоти, пускаше остротии, предлагаше смешни задачи и сам ги решаваше и през цялото време говореше на своя необикновен език, изработен от дълги упражнения на остроумия и очевидно отдавна вече станал негова привычка; големски, нелошичко, напъна ме да ви поблагодаря...

Но това не беше всичко. Когато гостите, сити и доволни, се тълпяха в антрето, за да вземат палтата и бастуните си, около тях се суетеше лакеят Павлуша или както го наричаха тук – Пава, момче на около четиринадесет години, остригано, с пълни бузи.

– Хайде, Пава, я представи! – рече му Иван Петрович.

Пава зае поза, вдигна ръка нагоре и произнесе с трагичен тон.

– Умри, нещастнице!

И всички се закискаха.

„Занимателно“ – помисли си Старцев, като излизаше.

---

4. Фраза, която княз Потьомкин казал на Фонвизин, след като прочел комедията му „Недорасъл“.

Той се отби в един ресторант и пи бира, после тръгна пеша за Дялиж. Вървеше и през целия път си тананикаше:

За мене твоят глас и ласкав, и нежен...⁵

Като измина деветте версти и после легна да спи, не чувстваше ни най-малка умора, напротив, струваше му се, че с удоволствие би извървял още двадесетина версти.

„Нелошичко...“ – спомни си, като заспиваше, и се засмя.

---

5. Парафраза на първия стих от ромansa на А. Г. Рубинщайн „Нощ“, написан по думи] на Пушкиновото стихотворение.

Глава 2

Старцев все се канеше да отиде у Туркини, но в болницата имаше доста много работа и не можеше да намери свободно време. Мина повече от година така, в работа и самота; но ето че от града донесоха писмо със син плик...

Вера Йосифовна отдавна страдаше от мигрена, но напоследък, когато Котик всеки ден я плашеше, че ще отиде в консерваторията, пристъпите взеха да се повтарят все по-често. У Туркини идваха всички градски лекари; дойде най-сетне ред и на земския. Вера Йосифовна му написа трогателно писмо, в което го молеше да дойде и да облекчи страданията ѝ. Старцев отиде и след това започна да ходи у Туркини често, доста често... Той всъщност помогна малко на Вера Йосифовна и тя вече разправяше на всички гости, че това е необикновен, удивителен доктор. Но той ходеше у Туркини вече не заради нейната мигрена...

Празничен ден. Екатерина Ивановна свърши своите дълги, мъчителни екзерсиси на рояла. След това дълго седяха в трапезарията и пиеха чай и Иван Петрович разказваше нещо смешно. Но ето – звънец; трябваше да се отиде в антрето, за да се посрещне някакъв гост; Старцев се възползва от минутното объркване и каза на Екатерина Ивановна шепнешком, силно развълнуван:

– За Бога, моля ви, не ме мъчете, да отидем в градината!

Тя вдигна рамене, сякаш недоумяваше и не разбираше какво иска от нея, но стана и тръгна.

– Вие по три, по четири часа свирите на рояла – говореше той, вървейки след нея, – после седите с майка си и няма никаква възможност да поговоря с вас. Дайте ми поне четвърт час, моля ви.

Наближаваше есента и в старата градина беше тихо и тъжно и по алеите лежаха тъмни листа. Вече рано се мръкваше.

– Не съм ви виждал цяла седмица – продължаваше Старцев, – а ако знаехте какво страдание е това! Да седнем. Изслушайте ме.

И двамата имаха любимо място в градината: пейката под стария клонест клен. И сега седнаха на тази пейка.

– Какво обичате? – попита Екатерина Ивановна сухо, с делови тон.

– Не съм ви виждал цяла седмица, не съм ви чувал толкова дълго. Аз желяя страстно, аз жадувам за вашия глас! Говорете.

Тя го възхищаваше със своята свежест, с наивния израз на очите и

бузите си. Дори и в това, как ѝ стоеше роклята, той виждаше нещо необикновено мило, трогателно със своята простота и наивна грация. И в същото време въпреки тази наивност тя му се струваше много умна и развита не според годините си. С нея той можеше да говори за литература, за изкуство, за каквото искаше, можеше да ѝ се оплаква от живота, от хората, макар че понякога по време на сериозен разговор тя изведнъж, съвсем неуместно, започваше да се смее или изтичваше вкъщи. Както почти всички с-ки девойки тя четеше много (а изобщо в С. четяха доста малко и в тукашната библиотека точно така казваха, че ако не са девойките и младите евреи, по-добре да затворят библиотеката); това се харесваше безкрайно на Старцев, той с вълнение я питаше всеки път какво е чела през последните дни, и очарован слушаше, когато тя разказваше.

– Какво четохте тази седмица, откакто не сме се виждали? – запита той сега. – Говорете, моля ви.

– Четох Писемски.

– Какво именно?

– „Хиляда души“ – отговори Котик. – А колко смешно се е казал Писемски: Алексей Феофилактив!

– Но къде отивате? – ужаси се Старцев, когато тя изведнъж стана и тръгна към къщи. – Трябва да поговоря с вас, трябва да се обясня... Постоите при мен поне пет минути! Заклевам ви!

Тя се спря, сякаш искаше да му каже нещо, после неловко пхна в ръката му една бележка и изтича вкъщи и там отново седна на ролята.

„Днес в единадесет часа вечерта – прочете Старцев – бъдете на гробищата около паметника на Демети“.

„Е, това вече никак не е умно – помисли той, като дойде на себе си. – Откъде-накъде на гробищата? Защо?“

Ясно беше: Котик се шегуваше. Наистина на кого ще дойде сериозно на ум да определя среща нощем, далеч от града, на гробищата, когато това лесно може да стане на улицата, в градската градина? И прилича ли му на него, земския лекар, умния, солиден човек, да въздиша, да получава бележници, да се влачи по гробищата, да прави глупости, над които се смеят сега дори и гимназистите? До какво ще доведе този роман? Какво ще кажат колегите му, когато научат? Така мислеше Старцев, като обикаляше в клуба около масите, а в десет и половина изведнъж взе, че тръгна към гробищата.

Той вече имаше свой чифт коне и кочияш, Пантелеймон, с кадифена жилетка. Светеше луната. Беше тихо, топло, но топло както през

есента. В предградието около кланицата виеха кучета. Старцев остави конете на края на града, в една уличка, и тръгна към гробищата пеша. „Всеки си е башка луд – мислеше си той. – Котик също е чудновата и – кой знае – може би не се шегува, ще дойде“ – и се отдаде на тази слаба, празна надежда и тя го опияни.

Близко половин верста той вървя през полето. Гробищата се очертаваха в далечината като тъмна ивица, като гора или голяма градина. Показа се ограда от бял камък, порта... При светлината на луната на портата можеше да се прочете: „Грядет час в онъ же...“ Старцев влезе през вратичката и първото нещо, което видя, бяха белите кръстове и паметниците от двете страни на широката алея и черните сенки от тях и от тополите; и далеч наоколо се виждаше бяло и черно и сънните дървета навеждаха клоните си над бялото. Като че тук беше по-светло, отколкото в полето; листата на кленовете, прилични на лапи, се очертаваха рязко върху жълтия пясък на алеите и върху плочите и надписите на паметниците бяха ясни. Отначало Старцев беше поразен от това, което виждаше сега за пръв път в живота си и което навярно нямаше вече да му се случи да види: свят, неприличен на нищо друго, свят, дето е така хубава и мека лунната светлина, сякаш тук е нейната люлка, дето няма живот, няма и няма, но във всяка тъмна топола, във всеки гроб се чувства присъствието на тайна, обещаваща живот – тих, прекрасен, вечен. От плочите и увехналите цветя заедно с есенния мирис на листата веят опрощаване, печал и покой.

Навред безмълвие; в дълбоко смирение от небето гледаха звездите и стъпките на Старцев се чуваха рязко и неуместно. И едва когато часовникът на църквата започна да бие и той си представи, че е мъртъв, заробен тук навеки, стори му се, че някой го гледа, и за минутка си помисли, че това тук е не покой, не тишина, а глуха тъга на небитието, потиснато отчаяние...

Паметникът на Демети има вид на параклис с ангел отгоре; някога в С. се отбила на минаване италианска опера, една от певиците умряла, погребали я и поставили този паметник. В града вече никой не я помнеше, но кандилцето над входа отразяваше лунната светлина и като че гореше.

Никого нямаше. А и кой ще дойде тук посред нощ? Но Старцев чакаше и лунната светлина сякаш усилваше страстта в него, чакаше страстно и рисуваше във въображението си целувки, обятия. Той поседя край паметника близо половин час, после се разходи по страничните алеи с шапка в ръка, като чакаше и мислеше за това, колко жени и девойки,

които са били красиви, очарователни, които са обичали, изгаряли са нощем от страст, отдавайки се на ласката, са закопани в тези гробове. Как всъщност лошо се шегува с човека майката природа, колко обидно е да съзнаваш това! Старцев мислеше така и в същото време му се искаше да закрещи, че иска, че чака любовта на всяка цена; пред него се белееха вече не парчета мрамор, а прекрасни тела, той виждаше форми, които срамежливо се криеха в сенките на дърветата, усещаше топлина и това томление ставаше тягостно...

И сякаш се спусна завеса, луната се скри зад облак и изведнъж всичко наоколо потъмня. Старцев едва намери портата – вече беше тъмно като през есенна нощ, – сетне близо час и половина скита, за да търси уличката, дето беше оставил конете.

– Уморих се, едва се държа на крака – каза той на Пантелеймон.

И като сядаше с наслада в каляската, помисли: „Ох, не трябва да пълнея!“

Глава 3

На другия ден вечерта той се запъти към Туркини да направи предложение. Но видя, че е неудобно, защото фризьорът фризираше Екатерина Ивановна в стаята ѝ. Тя се готвеше да отиде в клуба на танцова вечер.

Наложи се пак да седи дълго в столовата и да пие чай. Като видя, че гостът е замислен и скучен, Иван Петрович извади от джоба на жилетката си бележници и прочете смешното писмо на немца управител за това, как в имението се развалили всички заключения и се срутила стеснителността⁶.

„А зестра ще дадат, изглежда, голяма“ – мислеше си Старцев, като слушаше разсеяно.

След безсънната нощ той се чувстваше замаян, сякаш бяха го упоили с нещо сладко и приспивно; на душата му беше мъгляво, но радостно и топло, а в същото време в главата му някакво студено тежко късче разсъждаваше:

„Спри се, докато не е късно! Прилика ли ти е тя? Тя е разглезена, капризна, спи до два часа, а ти си син на псалт, земски лекар...“

„Какво от туй? – мислеше той. – И така да е“.

„При това, ако ти се ожениш за нея – продължаваше късчето, – нейното семейство ще те застави да захвърлиш земската служба и да живееш в града“.

„Какво от това? – мислеше той. – В града – в града! Ще дадат зестра, ще се обзаведем...“

Най-сетне влезе Екатерина Ивановна с бална рокля с деколте, хубавичка, чистичка и Старцев почна да ѝ се любува и изпадна в такъв възторг, че не можеше да произнесе нито дума, само я гледаше и се смееше.

Тя започна да се сбогува и той – да остане тук повече, нямаше защо – стана, като каза, че е време да си върви: чакат го болни.

– Няма какво да се прави – рече Иван Петрович, – тръгвайте, тъкмо ще откарате Котик до клуба.

Вън пръскаше дъжд, беше много тъмно и само по пресипналата кашлица на Пантелеймон можеше да се открие къде са конете. Вдигнаха чергилото на каляската.

---

6. Вместо „ключове“ и „стена“.

– Ний вървим по килим, ти вървиш и броиш – говореше Иван Петрович, като настаняваше дъщеря си в каляската, – той върви и брои... Давай! Довиждане, моля!

Тръгнаха.

– А аз вчера бях на гробищата – започна Старцев. – Колко невеликодушно и немилосърдно беше това от ваша страна...

– Вие сте били на гробищата?

– Да, бях там и ви чаках почти до два часа. Страдах...

– Ами страдайте, като не разбирате от шегя.

Екатерина Ивановна, доволна, че така хитро се беше пошегувала с влюбения и че така силно я обичат, се закиска и изведнъж извика от уплаха, тъй като в същото време конете направиха остър завой, за да влязат в двора на клуба и каляката се наклони. Старцев я прегърна през кръста; изплашена, тя се притисна до него, той не се съдържа и страстно я целуна по устните, по брадичката и още по-силно я прегърна.

– Стига – каза тя сухо.

И след миг вече я нямаше в каляката, а полицейският край осветеното стълбище на клуба викаше с отвратителен глас на Пантелеймон:

– Какво спря бе, заплес? Минавай нататък!

Старцев потегли за вкъщи, но скоро се върна. Облечен в чужд фрак и с бяла корава връзка, която, кой знае защо, все стърчеше и искаше да се изхлузи от яката, в полунощ той седеше в салона на клуба и говореше на Екатерина Ивановна с увлечение:

– О, колко малко знаят онези, които никога не са обичали! Струва ми се, никой още не е описал вярно любовта и едва ли може да се опише това нежно, радостно, мъчително чувство и който го е изпитал поне веднъж, той няма да се залови да го предава с думи. Защо са тези предисловия, описания? Кому е нужно красноречие? Моята любов е безгранична. Моля ви, много ви моля – изрече накрая Старцев, – станете моя жена!

– Дмитрий Йонич – каза Екатерина Ивановна с доста сериозен израз на лицето, като помисли: – Дмитрий Йонич, много съм ви благодарна за честта, аз ви уважавам, но... – тя стана и продължи – но, извинете, да бъда ваша жена, не мога. Да говорим сериозно. Дмитрий Йонич, вие знаете, най-много в живота си обичам изкуството, аз безумно обичам, обожавам музиката, на нея съм посветила целия си живот. Искам да стана артистка, искам слава, успехи, свобода, а вие искате да продължавам да живея в този град, да продължавам този празен, безполезен живот, който ми е станал непоносим. Да се омъжа – о, не, извинете! Човек трябва да се стреми към по-висока, по-блестяща цел, а семейният живот

би ме свързал навеки. Дмитрий Йонич (тя едва-едва се усмихна, понеже, като произнесе „Дмитрий Йонич“, си спомни „Алексей Феофилактив“), Дмитрий Йонич, вие сте добър, благороден, умен човек, вие сте най-добрият от всички... – на очите ѝ се показаха сълзи – съчувствам ви от цялата си душа, но... но вие ще разберете.

И за да не заплаче, обърна се и излезе от салона.

Сърцето на Старцев престана да тупа неспокойно. Като излезе от клуба на улицата, той преди всичко махна коравата връзка и въздъхна с пълни гърди. Малко го беше срам, самолюбието му беше оскърбено – не очакваше отказ – и не му се вярваше, че всички негови мечти, страдания и надежди са го довели до такъв глупав край, също като в малка пиеса на любителски спектакъл. И му беше жал за своето чувство, за тази своя любов, толкова жал, че му идваше да зариде или с всички сили да халоса с чадъра Пантелеймон по широкия гръб.

Два-три дни работата не му вървеше, не яде, не спа, но когато до него стигна слухът, че Екатерина Ивановна е заминала за Москва, за да постъпи в консерваторията, успокои се и заживя както по-рано.

После, като си спомняше понякога как беше скитал из гробищата или как беше обикалял целия град, за да търси фрак, лениво се протягаше и казваше:

– Колко тичане обаче!

Глава 4

Минаха четири години. Старцев имаше вече в града голяма практика. Всяка сутрин той приемаше набързо болните в Дялиж, сетне заминаваше при градските болни, заминаваше вече не с два коня, а с тройка със звънчета и се връщаше вкъщи късно през нощта. Той напълня, набележа и неохотно ходеше пеша, понеже страдаше от задух. И Пантелеймон също напълня и колкото повече растеше на ширина, толкова по-печално въздишаше и се оплакваше от своята горчива участ: пътуването му беше дотегнало!

Старцев посещаваше различни къщи и се срещаше с много хора, но с никого не се сближаваше. Със своите разговори, възгледи за живота и дори със своя вид еснафите го дразнеха. Малко по малко опитът го научи, че докато с еснафа играеш на карти или хапваш с него, това е мирен, благодушен и дори неглупав човек, но достатъчно е само да заговориш с него за нещо, което не се яде, например за политика или наука, и той се намира в небрано лозе или ти поднася такава философия, тъпа и зла, че ти остава само да вдигнеш ръце и да се махнеш. Когато Старцев се опитваше да заговори дори с либералния еснаф например за това, че човечеството, слава Богу, върви напред и че след време то ще живее без паспорти и без смъртно наказание, еснафът го гледаше изпод вежди и питаше недоверчиво: „Значи тогава всеки може да коли на улицата, когато си иска?“ А когато Старцев в общество, на вечеря или чай, говореше, че човек трябва да се труди, че без труд не бива да се живее, всеки вземаше това като упрек и започваше да се сърди и да спори нахално. Освен това еснафите не вършеха нищо, решително нищо, и не се интересуваха от нищо и човек не можеше да измисли за какво да говори с тях. И Старцев избягваше разговорите, а само хапваше и играеше винт, а когато сварваше в някоя къща семеен празник и го поканваха на масата, той сядаше и ядеше мълчаливо, загледан в чинията; и всичко, което говореха през това време, беше безинтересно, несправедливо, глупаво, той чувстваше раздражение, вълнуваше се, но мълчеше и затова, че винаги сурово мълчеше и гледаше в чинията, в града го нарекоха „поляк надут“, макар никога да не е бил поляк.

Развлечения като театър и концерти избягваше, но затова пък винт играеше всяка вечер по два-три часа с наслада. Имаше още едно развлечение, в което се увеличаше незабелязано, малко по малко – вечер да

изважда от джобовете си банкнотите, спечелени от практиката, и, случваше се, банкноти – жълти и зелени, от които лъхаше парфюм и оцет, и тамян, и топена мас; бяха напъхани по всички джобове – към седемдесет рубли, и когато се събираха неколкостотин, той ги отнасяше в дружеството за взаимен кредит и ги влагаше там в текущата си сметка.

През целите четири години след заминаването на Екатерина Ивановна той ходи у Туркини само два пъти, по покана на Вера Йосифовна, която все още лекуваше мигрената си. Всяко лято Екатерина Ивановна идваше при родителите си на гости, но той не я видя нито веднъж; някак си не се случваше.

Но ето че минаха четири години. През едно тихо топло утро в болницата донесоха писмо. Вера Йосифовна пишеше на Дмитрий Йонич, че много се била затыжила за него, и го молеше непременно да заповяда при нея и да облекчи страданията ѝ, а пък тъкмо днес бил и нейният рожден ден. Отдолу беше прибавено: „Към молбата на мама се присъединявам и аз. К.“

Старцев помисли и вечерта отиде у Туркини.

– А, здравейте, моля! – посрещна го Иван Петрович, усмихвайки се само с очи. – Бонжурте.

Вера Йосифовна, вече доста остаряла, с побеляла коса, стисна ръката на Старцев, въздъхна маниерно и рече:

– Вие, докторе, не искате да ме ухажвате, никога не идвате у нас, стара съм вече за вас. Но ето – пристигнала е младата, може би тя ще бъде по-щастлива.

А Котик? Тя беше отслабнала, побледняла, станала по-красива и по-стройна; но това вече беше Екатерина Ивановна, а не Котик; вече нямаше предишната свежест и израз на детска невинност. И в погледа, и в маниерите имаше нещо ново – несмело и виновно, сякаш тук, в дома на Туркини, тя вече не се чувстваше у дома си.

– Колко отдавна не сме се виждали! – каза тя, като подаваше ръка на Старцев, и личеше, че сърцето ѝ тревожно тупка; и гледайки го втръчено и с любопитство в лицето, продължи: – Колко сте напълнели! Загорели сте, възмъжали сте, но въобще малко сте се променили.

И сега тя му харесваше, много му харесваше, но нещо вече не достигаше в нея или нещо беше излишно – и той самият не би могъл да каже какво именно, но нещо вече му пречеше да чувства както преди. Не му харесваше бледността ѝ, новият израз, слабата усмивка, гласът, а след малко вече не му харесваше роклята, креслото, в което тя седеше, не му харесваше нещо в миналото, когато той едва не се ожени за нея.

Спомни си за своята любов, за мечтите и надеждите, които го вълнуваха преди четири години, и му стана неловко.

Пиха чай със сладък пирог. После Вера Йосифовна чете роман, чете за онова, което никога не се случва в живота, а Старцев слушаше, гледаше побелялата ѝ красива глава и чакаше кога ще свърши.

„Бездарен е – мислеше той – не онзи, който не може да пише повести, а онзи, който ги пише и не може да скрие това“.

– Нелошичко – каза Иван Петрович.

Сетне Екатерина Ивановна свири на рояла шумно и дълго и когато свърши, дълго ѝ благодариха и ѝ се възхищаваха.

„Добре, че не се ожених за нея“ – помисли си Старцев.

Тя го гледаше и, види се, чакаше, че той ще ѝ предложи да отидат в градината, но той мълчеше.

– Хайде да поговорим – рече тя, като се приближи до него. – Как живеете? Какво правите? Какво ново? През всичките тези дни мислех за вас – продължаваше тя нервно, – исках да ви пратя писмо, исках сама да дойда при вас в Дялиж и вече бях решила да тръгна, но сетне размислих – Бог знае какво отношение имате вече към мен. С такова вълнение ви очаквах днес. Моля ви се, да отидем в градината.

Те отидоха в градината и седнаха там на пейката под стария клен както преди четири години. Беше тъмно.

– Е, как живеете? – попита Екатерина Ивановна.

– Добре, живеем по малко – отвърна Старцев.

И не можа да измисли нищо повече. Помълчаха.

– Аз се вълнувам – каза Екатерина Ивановна и закри лицето си с ръце, – но не ми обръщайте внимание. Мен така ми е добре у дома, толкова ми е драго да виждам всички и не мога да свикна. Колко спомени! Струваше ми се, че с вас ще говорим безспир, до сутринта.

Сега той виждаше отблизо лицето ѝ, блестящите очи и тук, в тъмнината, тя му се струваше по-млада, отколкото в стаята, и дори като че се върна предишният ѝ детски израз. И наистина тя с наивно любопитство го гледаше, като че искаше по-отблизо да разгледа и да разбере човека, който някога я обичаше така пламенно, с такава нежност и така нещастно; очите ѝ му благодаряха за тази любов. И той си спомни всичко, което беше, и най-малките подробности: как се скита из гробищата, как после на разсъмване уморен се връщаше въщи, и изведнъж му стана тъжно и жално за миналото. В душата му пламна огънче.

– А спомняте ли си как ви изпращах оная вечер в клуба? – рече той. – Тогава валеше дъжд, беше тъмно...

Огънчето се разгаряше все повече в душата му и вече му се искаше да говори, да се оплаква от живота...

– Ех! – каза той с въздишка. – На, вие питате как живея. Как живеем ние тук? Никак. Стареем, пълнеем, отпусваме се. Ден да мине, друг да дойде, животът тече сиво, без впечатления, без мисли... Денем печалби, а вечер – клубът, сред картоиграчи, алкохолици, кресльовци, които не мога да търпя. Какво хубаво има?

– Но вие имате работа, благородна цел в живота. Вие толкова обичахте да говорите за своята болница. Аз тогава бях някак чудновата, въобразявах си, че съм велика пианистка. Сега всички госпожици свирят на роял, аз също свирех като всички и нищо особено нямаше в мен; аз съм толкова пианистка, колкото мама е писателка. И, естествено, не ви разбирах тогава, но после в Москва често мислех за вас. Само за вас мислех. Какво щастие е да бъдеш земски лекар, да помагаш на страдалците, да служиш на народа! Какво щастие! – повтори Екатерина Ивановна с увлечение. – Когато в Москва мислех за вас, вие ми се представяхте такъв идеален, възвишен...

Старцев си спомни за банкнотите, които вечер измъкваше от джобовете си с такова удоволствие, и огънчето в душата му угасна.

Той стана, за да се върне в къщата. Тя го улови под ръка.

– Вие сте най-добрият от всички, които съм виждала в живота си. Ние ще се виждаме, ще разговаряме, нали? Обещайте ми. Аз не съм пианистка, по отношение на себе си вече не се заблуждавам и пред вас няма нито да свиря, нито да говоря за музика.

Когато влязоха в къщата и Старцев видя на вечерната светлина лицето ѝ и тъжните ѝ, благодарни, изпитателни очи, обърнати към него, почувства неспокойство и пак помисли: „Добре, че тогава не се ожених“.

Той започна да се сбогува.

– Вие нямате никакво римско право да си заминавате без вечеря – говореше Иван Петрович, като го изпращаше. – От ваша страна това е твърде перпендикулярно. Я представи! – рече той, като се обърна в антрето към Пава.

Пава, вече не момче, а млад човек с мустаци, зае поза, вдигна нагоре ръка и каза с трагичен глас:

– Умри, нещастнице!

Всичко това дразнеше Старцев. Като сядаше в каляската и гледаше тъмната къща и градината, които му бяха така мили и скъпи някога, той си спомни всичко изведнъж – и романите на Вера Йосифовна, и

шумното свирене на Котик, и остроумието на Иван Петрович, и трагическата поза на Пава, и си помисли, че ако най-талантливите хора в целия град са толкова бездарни, то какъв трябва да бъде градът?

След три дни Пава донесе писмо от Екатерина Ивановна.

„Вие не идвате у нас. Защо? – пишеше тя. – Боя се, че сте се променили към нас, боя се и страшно ми става дори при мисълта за това. Успокойте ме, елате и кажете, че всичко е наред.

Нужно ми е да поговоря с вас. Ваша Е. Т.“

Той прочете писмото, помисли и каза на Пава:

– Кажи, драги, че днес не мога да отида, много съм зает. Ще отида, така кажи, след два-три дни.

Но минаха три дни, мина седмица, а той все не отиваше. Веднъж, като минаваше покрай къщата на Туркини, си спомни, че би трябвало да се отбие поне за минутка, но помисли и... не се отби.

И никога вече не посети Туркини.

Глава 5

Минаха още няколко години. Старцев още повече напълня, затлъстя, диша тежко и вече върви отметнал глава назад. Когато подпухнал, червен, пътува с тройката със звънчетата и Пантелеймон, също подпухнал и червен, с месест врат, седи на капрата протегнал напред прави, също като дървени ръце и вика на срещнатите: „Карай вдясно!“ се получава внушителна картина и ти струва се, че пътува не човек, а езически бог. В града той има грамадна практика, няма време да си откъдне и има вече имение и две къщи в града, а търси да купи и трета, по-изгодна и когато в дружеството за взаимен кредит споменат за някоя къща, определена да се продава на търг, той без всякакви церемонии отива в тази къща и като минава през всички стаи, без да обръща внимание на необлечените жени и деца, които го гледат с изумление и страх, сочи всички врати с бастуна и дума:

– Това кабинет ли е? Това спалня ли е? А тук какво е?

И при това диша тежко и изтрива потта от челото си.

Той има много грижи, но все пак не напуска земското място; алчността го е впримчила, иска му се да бъде и тук, и там. В Дялиж го наричат просто Йонич. „Къде ли отива Йонич?“ или: „Дали да поканим на консилиума и Йонич?“

Навярно от това, че гърлото му е плувнало в тлъстини, гласът му се промени, стана тънък и рязък. И характерът му също се промени: стана тежък, раздразнителен. Преглеждайки болните, той обикновено се сърди, чука нетърпеливо с бастуна по пода и крещи с неприятния си глас:

– Моля да отговаряте само на въпросите! Без разговори!

Той е самотен. Живее скучно, нищо не го интересува.

През цялото време, откакто живее в Дялиж, любовта му към Котик беше единствената му, а вероятно и последна радост. Вечер той играе в клуба винт, а сетне седи сам на голямата маса и вечеря. Прислужва му лакеят Иван, най-старият и почтен лакей, поднасят му лафит №17 и вече всички – и управителят на клуба, и готвачът, и лакеят – знаят какво обича и какво не обича, стараят се с всички сили да му угодят, че току-виж се разсърди изведнъж и вземе да чука с бастуна по пода.

Докато вечеря, от време на време се обръща и се намесва в някой разговор:

– За кое говорите? А? За кого?

А когато понякога на съседна маса отворят дума за Туркини, той пита:

– За кои Туркини говорите? За онези, дето дъщеря им свири на пиано ли?

Ето всичко, което може да се каже за него.

А Туркини? Иван Петрович не е остарял, ни най-малко не се е променил и както по-рано все пуска остроти и разказва анекдоти; Вера Йосифовна чете на гостите си своите романи както по-рано с охота, със сърдечна простота. А Котик свири на рояла всеки ден по три-четири часа. Тя явно е остаряла, боледува често и всяка есен ходи с майка си в Крим. Изпращайки ги на гарата, когато влакът тръгва, Иван Петрович бърше сълзите си и вика:

– Прощавайте, моля!

И маха с кърпичката.

1898

КРАЙ

© Пелин Велков, превод от руски

Антон Павлович Чехов
Ионыч, 1898

Сканиране, разпознаване и редакция: NomaD, 2009

Издание: Антон Павлович Чехов. Дамата с кученцето (сборник). Издателство „Труд“

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/11141>]